

Sõna sai pildiks

(Ilmunud „Teekäijas“ 2018)

Sõna muutub pildiks. Digitaalsel ajastul asendab sõna väe pildi vägi. Ajakirjade kaanepiltidel on poliitliselt plahvatuslik jõud. Selfid asendavad valitsuste avaldusi, varjatud pildid teevad lõpu karjäärile. Poliitikud ja staarid tunnevad kuvandi väge ja hoolitsevad oma kuvandi eest. Ometi pole see 21 sajandi avastus. Kõigi aegade valitsejad on püüdnud läbi piltide ja kujude oma võimu dokumenteerida või tugevdada. Uus on pildi globaalne mõju lühima mõeldava aja jooksul. Kui kõnet tuleks hoolega kuulda või süvenedes lugeda, kõnelevad pildid enda eest. Pilt konstrueerib "esteetilise" maailmanägemuse.

Teoloogia ja kogudus seisavad keset neid muutusi. Me räägime üha enam koguduse ja vaimulike kuvandist kaasaegses ühiskonnas. Samuti on vaimulike eeskujude rõhutamine osa pildi ajastust. Niisiis usk ja pilt ei ole üksteisele võõrad, vaid ennemini seotud. Usk ei ole kunagi amorfne, sellel on alati kindel vorm milles ta väljendub. Kümnes käsus antud pildikeeld hoiatab aga selle eest, et me Jumalast ei teeks pilti. Kindlasti ei saaks sellest teha kunsti keeldu. See käsk hoiatab eelkõige elava Jumala kujutamise eest kohatul viisil. Piibli teoloogia on oma olemuselt kujundlik ja pildirikas: inimese loomine Jumala näolisena, põlev pöösas, kord ilmuv ja kaduv tule ja pilvesammas, keerubidest hoitud seaduselaegas, templi eesriie, mis varjab seaduse laegast on pildid vaimsest reaalsusest, pildid Jumala ligiolust ja aust. Jeesuse Kristuse inimeseksaamisega, omandab pildi idee uue kvaliteedi. Paulus esitab meile otseselt pildi teoloogia: Kristus on "eikon tou theou" - "Jumala kuju" (2 Ko 4:4). Ta on "nähtamatu Jumala kuju" (Kl 1:15). Kristushümn Filippi kirjas kirjeldab Jeesuse isikut "orja kujuna" (Fl 2:7). Paulus näeb ka iseennast Kristust esindava "typoi'na", tüübina. Piltides ja sümbolites mõtlemine kujuneb nii varakristlikus kui kesk-aegses teoloogias ja müstikas vaimse reaalsuse tõlgendamise põhimõtteks. Nii on kristlikku teoloogiat raske ettekujutada väljaspool kristlikku esteetikat. Vaimulik keel ja teoloogiline mõtlemine tarvitavad pidevalt pilte ja kujundeid.

Kuid iga valgus heidab ka varje. Kaasaegne piltides mõtlemise maailm rahuldub sageli pinnapealsusega - pildist lähtuva esmamuljega. Pildi sügavamatest sõnumitest ei huvituta. Vertikaalne dimensioon on peaaegu täiesti kadunud. Funktsionaalsus asendab pühaduse, horisontaalsus vertikaalsuse. Kuid vajadus pühaduse järele säilib isegi ilmalikus maailmas. Paavsti või Donald Trump'i pildid meedia avarustel tekitavad miljonites inimestes kõige erinevamaid tundeid ja seoseid. Presidendi kujundirikas tweet asendab arusaama maailmas toimuva keerukusest, paavsti lehvitus rahvale sügavat jumalatunnetust selle kompleksuses. Raadios kuulud linnulaul kõlab lahus põlispuust, millel ta tegelikult istub. Iga foto abstrahereerib kujutatut kolmelt dimensioonilt kahele. Iga kujund on tegelike nähtuste abstraktsioon. See abstraktsioon toob esile maastiku, näo, tunded, kuid kaotab sügavuse. Samas oleks oleks esteetiline ühiskond ilma sellise abstraktsioonita ka mõeldamatu.

Ometi on pilte, mis sisaldavad enam kui kujutatut, pilte, mis on sügavamad kui ümbritsev reaalsus. Jeesus ütleb: "Kes mind näeb, see näeb teda, kes minu on saatnud." (Jh 12:45) Tema imeteod on "tunnustähed" (semeia), märgid, mis kirjeldavad Taevase Isa meeleva. "Tõesti, tõesti, ma ütlen teile, Poeg ei saa midagi teha iseenesest, ta teeb vaid seda, mida näeb tegevat Isa, sest mida iganes Isa teeb, seda teeb ka Poeg." (Jh 5:19) Poeg, "on "tema kirkuse kiirgus ja tema olemuse kuju" (Hb 1:3).

Paulus ütleb, et meie osaks on olla selles maailmas "Kristuse näolised". Meid on kutsutud esindama selles maailmas Kristust, olemata ise kristused. Sõna saab pildiks mille autoriks on Jumal.

Joosep Tammo